

Οι εμπειρίες των ΛΟΑΔ όσον αφορά τη διακριτική μεταχείριση και τα εγκλήματα μίσους στην ΕΕ και την Κροατία

Σύμφωνα με το άρθρο 1 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ανθρώπινη αξιοπρέπεια είναι απαραβίαστη. Πρέπει να είναι σεβαστή και να προστατεύεται. Στο άρθρο 21 κατοχυρώνεται η απαγόρευση των διακρίσεων, μεταξύ άλλων, και λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης αποτελεί θεμελιώδη αξία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με την οποία διασφαλίζεται αφενός ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και αφετέρου η πλήρης συμμετοχή σε ισότιμη βάση στην οικονομική, πολιτιστική και κοινωνική ζωή.

Πλαίσιο πολιτικής

Αυξάνεται ο αριθμός των διεθνών και εθνικών πράξεων με αντικείμενο τα θεμελιώδη δικαιώματα των λεσβιών, των ομοφυλόφιλων, των αμφιφυλόφιλων και των διεμφυλικών ατόμων (ΛΟΑΔ). Τα πρότυπα σε θέματα απαγόρευσης της διακριτικής μεταχείρισης και ισότητας των ΛΟΑΔ έχουν αναπτυχθεί περαιτέρω ή ενισχυθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), το Συμβούλιο της Ευρώπης και τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Ο σεξουαλικός προσανατολισμός και η ταυτότητα φύλου αναγνωρίζονται ολόένα και περισσότερο ως λόγοι διακριτικής μεταχείρισης στο ευρωπαϊκό και εθνικό δίκαιο.

Το 2010 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέθεσε στον FRA τη συλλογή συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με τη διακριτική μεταχείριση και τα εγκλήματα μίσους με θύματα ΛΟΑΔ στο σύνολο των κρατών μελών της ΕΕ και την Κροατία. Για τον σκοπό αυτόν, ο FRA πραγματοποίησε το 2012 διαδικτυακή έρευνα για τους ΛΟΑΔ στην ΕΕ, στην οποία απάντησαν 93.079 συμμετέχοντες. Η έρευνα απέφερε μεγάλο όγκο συγκρίσιμων δεδομένων, τα οποία επιτρέπουν στον FRA να εξάγει συμπεράσματα και να παράσχει εμπειροστατωμένες συμβουλές, οι οποίες μπορούν να συνδράμουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη να εντοπίσουν και να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ΛΟΑΔ με στοχευμένα μέτρα νομικής και πολιτικής φύσης, τα οποία θα διασφαλίζουν την προστασία και την άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

Τα σημαντικότερα ευρήματα

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι ΛΟΑΔ της ΕΕ πολύ συχνά αδυνατούν να δείξουν τον πραγματικό τους εαυτό στο σχολείο, στον χώρο εργασίας ή στον δημόσιο χώρο. Ως εκ τούτου, πολλοί αποκρύπτουν την ταυτότητά τους και ζουν απομονωμένοι ή ακόμη και υπό το κράτος του φόβου. Άλλοι υφίστανται διακριτική ή ακόμη και βίαιη μεταχείριση όταν εκδηλώνουν τον σεξουαλικό τους προσανατολισμό. Διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές από χώρα σε χώρα ως προς τον τρόπο με τον

οποίο οι ερωτηθέντες προσλαμβάνουν και βιώνουν τη διακριτική μεταχείριση, την παρενόχληση ή τη βία λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου. Σημαντικές διαφορές παρατηρούνται επίσης και ως προς τις αντιλήψεις τους σχετικά με την έκταση των αρνητικών κοινωνικών στάσεων έναντι των ΛΟΑΔ, αλλά και ως προς τις στρατηγικές αποφυγής τις οποίες εφαρμόζουν από φόβο να δεχθούν επιθέσεις, απειλές ή παρενοχλήσεις.

- Σχεδόν οι μισοί ερωτηθέντες (47%) δηλώνουν ότι υπέστησαν διακριτική μεταχείριση ή παρενόχληση λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού τους στη διάρκεια του δωδεκάμηνου που προηγήθηκε της έρευνας.
- Ποσοστό άνω του 80% των ερωτηθέντων σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ μνημονεύουν αρνητικά σχόλια ή περιστατικά εκφοβισμού νεαρών ΛΟΑΔ στο σχολείο.
- Τα δύο τρίτα των ερωτηθέντων (67%) δηλώνουν ότι συχνά ή πάντα απέκρυπταν το γεγονός ότι ήταν ΛΟΑΔ ή προσποιούνταν στη διάρκεια του σχολικού τους βίου έως την ηλικία των 18 ετών.
- Ένας στους 5 από τους ερωτηθέντες που εργάζονταν ή/και αναζητούσαν εργασία στη διάρκεια του δωδεκάμηνου που προηγήθηκε της έρευνας αισθάνθηκε ότι υπέστη διακριτική μεταχείριση στον χώρο εργασίας ή κατά την αναζήτηση εργασίας. Η σχετική αναλογία στους διεμφυλικούς συμμετέχοντες ανέρχεται σε 1 στους 3.
- Ένας στους 5 (18%) από τους ερωτηθέντες οι οποίοι πραγματοποίησαν εξόδους σε καφετέριες, εστιατόρια, μπαρ ή χώρους νυχτερινής διασκέδασης στη διάρκεια του δωδεκάμηνου που προηγήθηκε της έρευνας αισθάνθηκε ότι υπέστη διακριτική μεταχείριση στον συγκεκριμένο χώρο επειδή ήταν ΛΟΑΔ.
- Ένας στους 4 (26%) συμμετέχοντες στην έρευνα για τους ΛΟΑΔ στην ΕΕ έχει δεχθεί επίθεση ή απειλή άσκησης βίας την πενταετία που προηγήθηκε της έρευνας.
- Περίπου 3 στους 10 διεμφυλικούς συμμετέχοντες αναφέρουν ότι έχουν υποστεί βία ή έχουν δεχθεί απειλή άσκησης βίας περισσότερες από τρεις φορές στη διάρκεια του δωδεκάμηνου που προηγήθηκε της έρευνας.
- Η πλειονότητα των ερωτηθέντων που βίωσαν εμπειρία βίαιης συμπεριφοράς το τελευταίο έτος (59%) δηλώνει ότι η πιο πρόσφατη επίθεση ή απειλή χρήσης βίας οφείλεται εν μέρει ή εξ ολοκλήρου στο γεγονός ότι θεωρήθηκαν ΛΟΑΔ.

- Λιγότεροι από 1 στους 5 (17%) κατήγγειλαν στην αστυνομία το πιο πρόσφατο περιστατικό βίας με κίνητρο το μίσος του οποίου υπήρξαν θύματα. Ποσοστό 66% των ερωτηθέντων σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ φοβάται να κρατήσει το χέρι συντρόφου του ίδιου φύλου δημοσίως. Μεταξύ των ομοφυλόφιλων και αμφιφυλόφιλων ανδρών που συμμετείχαν στην έρευνα, τα αντίστοιχα ποσοστά ανέρχονται σε 74% και 78%.
- Περισσότεροι από 4 στους 5 συμμετέχοντες αναφέρουν ότι τα ανέκδοτα για την καθημερινή ζωή των ΛΟΑΔ τυγχάνουν ευρείας διάδοσης.
- Σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες θεωρούν διαδεδομένες τις προσβλητικές δηλώσεις πολιτικών για τους ΛΟΑΔ στη χώρα διαμονής τους.

Εμπεριστατωμένες συμβουλές

Βάσει των στατιστικών δεδομένων που συλλέχθηκαν στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, ο FRA εξήγαγε συμπεράσματα και διατύπωσε εμπεριστατωμένες συμβουλές που αναμένεται να ληφθούν υπόψη κατά τη θέσπιση νομικών και πολιτικών μέτρων σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών.

Ασφάλεια στο σχολικό περιβάλλον

Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να διασφαλίσουν ότι το σχολείο παρέχει στους νεαρούς ΛΟΑΔ ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον, το οποίο θα είναι απαλλαγμένο από φαινόμενα εκφοβισμού και αποκλεισμού, μεταξύ άλλων μέσω της καταπολέμησης του στιγματισμού και της περιθωριοποίησης των ΛΟΑΔ, καθώς και της προαγωγής της διαφορετικότητας. Τα σχολεία θα πρέπει να παροτρύνονται να εφαρμόζουν πολιτικές για την καταπολέμηση του σχολικού εκφοβισμού. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών περιλαμβάνουν αντικειμενικές πληροφορίες για θέματα σεξουαλικού προσανατολισμού και ταυτότητας ή έκφρασης του φύλου, προκειμένου να ενθαρρύνεται ο σεβασμός και η κατανόηση εκ μέρους των εκπαιδευτικών και των μαθητών και να ευαισθητοποιούνται όσον αφορά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ΛΟΑΔ.

Καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω γενετήσιου προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου

Ένα πλουραλιστικό κοινωνικό περιβάλλον χωρίς αποκλεισμούς, το οποίο θα βασίζεται στην αρχή της ισότητας που κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, ευνοεί τη δημιουργία συνθηκών εντός των οποίων οι ΛΟΑΔ θα μπορούν να ζουν και να εκφράζονται ανοικτά και ελεύθερα.

Για να ενισχυθεί η συστηματική και συντονισμένη καταπολέμηση των διακρίσεων, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της ενθαρρύνονται να αναπτύξουν σχέδια δράσης για την προώθηση του σεβασμού προς τους ΛΟΑΔ και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους ή/και να ενσωματώσουν τα θέματα των ΛΟΑΔ στα εθνικά σχέδια δράσης και τις στρατηγικές τους για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα διεμφυλικά άτομα και οι νεαροί ΛΟΑΔ, δεδομένων των ιδιαίτερων συνθηκών που αντιμετωπίζουν στην ζωή τους. Η ΕΕ θα μπορούσε να ενθαρρύνει την ανταλλαγή ελπιδοφόρων πρακτικών οι οποίες προάγουν ενεργά τον σεβασμό προς τους ΛΟΑΔ. Τα κράτη μέλη παροτρύνονται να προωθούν μια πιο ισόρροπη άποψη της κοινής γνώμης για τα θέματα των ΛΟΑΔ, διευκολύνοντας τον διάλογο μεταξύ των σημαντικότερων φορέων. Η ισχυρή πολιτική βούληση και η θετική στάση έναντι των ΛΟΑΔ επίσης κρίνονται αναγκαίες για την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους.

Αναγνώριση και προστασία των ΛΟΑΔ θυμάτων εγκλημάτων μίσους

Το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στη ζωή, την ασφάλεια και την προστασία από τη βία, πρέπει να είναι σεβαστό ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου..

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο θέσπισης νομοθεσίας η οποία θα ποινικοποιεί την ομοφοβική και τρανσφοβική ρητορεία μίσους, καθώς και τα εγκλήματα μίσους με ομοφοβικό ή τρανσφοβικό κίνητρο, ώστε οι ΛΟΑΔ να απολαύουν ίσης προστασίας με τους υπόλοιπους ευρωπαίους πολίτες. Τα κράτη μέλη της ΕΕ παροτρύνονται επίσης να ενισχύσουν την αναγνώριση και την προστασία των ΛΟΑΔ θυμάτων εγκλημάτων μίσους, αναγνωρίζοντας το ομοφοβικό και τρανσφοβικό μίσος μεταξύ των πιθανών κινήτρων που προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία για τις υποκινούμενες από προκαταλήψεις εγκληματικές ενέργειες. Η εκπαίδευση των αξιωματικών των δικοινωνικών αρχών, μεταξύ άλλων και στο θέμα της καταγραφής των περιστατικών, χρήζει επίσης εξέτασης.

Διασφάλιση της ίσης μεταχείρισης στον τομέα της απασχόλησης

Το ενωσιακό δικαίο πρέπει να απαγορεύει ρητά τη διακριτική μεταχείριση λόγω ταυτότητας φύλου, η δε ΕΕ πρέπει να συνεχίσει να παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των εθνικών φορέων και διαδικασιών προσφυγής. Τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να υποστηρίζουν τις προσπάθειες των φορέων ισότητας και των λοιπών εθνικών μηχανισμών καταγγελιών έτσι ώστε οι ΛΟΑΔ να ενημερώνονται σχετικά με την αποστολή τους και τις διαδικασίες που εφαρμόζουν, με στόχο να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σε θέματα διακριτικής μεταχείρισης.

Διακριτική μεταχείριση εκτός του τομέα της απασχόλησης

Η παροχή ίσης προστασίας έναντι των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ θα μπορούσε να βελτιωθεί σημαντικά με την επέκταση της απαγόρευσης των εν λόγω διακρίσεων σε ολόκληρη την ΕΕ και εκτός του τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, όπως προτείνεται με την *Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου της 2ης Ιουλίου 2008 για την εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης των προσώπων ανεξαρτήτως θρησκείας ή πειποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού*, η οποία υποβλήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ο ευρωπαίος νομοθέτης πρέπει να εξετάσει το ενδεχόμενο συμπερίληψης της ρητής αναφοράς της διακριτικής μεταχείρισης λόγω ταυτότητας φύλου ως μορφής διακρίσεων σε κάθε ισχύουσα και μελλοντική νομοθετική πράξη της ΕΕ.

Για περισσότερες πληροφορίες:

Για το πλήρες κείμενο των δύο εκθέσεων του FRA σχετικά με την έρευνα – *EU LGBT survey: Results at a glance* [Έρευνα για τους ΛΟΑΔ στην ΕΕ: τα αποτελέσματα με μια ματιά] και *EU LGBT survey: main results* [Έρευνα για τους ΛΟΑΔ στην ΕΕ: τα σημαντικότερα αποτελέσματα] – βλ.: <http://fra.europa.eu/en/publications-and-resources>

Για το διαδικτυακό εργαλείο απεικόνισης στατιστικών δεδομένων ‘*EU LGBT survey data explorer*’, βλ.: <http://fra.europa.eu/en/lgbt-survey-results>

Επισκόπηση των δραστηριοτήτων του FRA στον τομέα των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ΛΟΑΔ διατίθεται στη διεύθυνση: <http://fra.europa.eu/en/theme/lgbt>